Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Тел.: HEnderson 4-0237 УНО: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 192. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 6-го ЖОВТНЯ 1955. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, OCTOBER 6, 1955. No. 192. VOL. LXII.

ПЕРЕМОГА „ДАДЖЕРСІВ" У БЕЙЗБОЛІ — ПЕРША СЕНСАЦІЯ КРАЇНИ

Ню Йорк. — Америка має сенсацію над сенсаціями: — бруклинська бейзболова дружина „Даджерс" перемогла ню-йоркську дружину „Єнків" у світових серіях бейзболу, здобуваючи вперше світове мистецтво в змаганнях того національного американського спорту. Для наших читачів, що не слідкують спеціяльно за цією грою, подаємо коротко загальні вияснення. В Америці існує дві ліги бейзболу: Національна і Американська, кожна з яких має по вісім дружин. „Даджерси" належать до Національної Ліги, а „Єнкс" до Американської. „Даджерси" досі вже були 9 разів чемпіоном своєї Ліги, але ні разу не мали світового мистецтва, яке майже постійно здобували „Єнки". Щоб здобути мистецтво, треба, очевидно, розіграти та здобути найбільше пунктів у великій серії змагань внутрі кожної ліги і опісля між лігами. Кожна серія має сім гор, з яких треба виграти щонайменше чотири, щоб перемогти — а кожна гра має 9 рунд. Останні змагання у світ. серіях, що їх розіграли чемпіони обох ліг, „Даджерси", як чемпіон Національної, — і „Єнки" як чемпіон Американської ліги, були направду сенсаційні, бо „Єнки", хоч відбили м'яч вісім разів, не здобули ані одного пункту, а „Даджерси" відбили м'яч 6 разів, здобуваючи два пункти. Програу „Єнків" завдячують „Даджерси" в першу чергу свому 23-літньому метачеві Джонні Падресові, який, кидаючи м'яч (до речі, лівою рукою) для відбивача „Єнків", не дав йому нагоди відбити м'яч так, щоб здобути перемогу. Сьомій, себто останній і рішальній грі в останній серії між „Даджерсами" і „Єнками" на стадіоні „Єнків" приглядалося точно 62,465 осіб. Це ті, що були на стадіоні, бо практично тій грі приглядалась у телевізії або прислухувалась в радіо величезна частина Америки. На час тих останніх змагань між двома лігами за світове мистецтво не було, можна б сказати, людини, яка в такій чи іншій формі про ці змагання не чула б або ними не інтересувалася. По бюрах і фабриках навіть під час праці, не вмовкали радієві голосники, льокалі заповнювались людьми і всі розмови сходили або бодай „зачіпали" ці змагання за мистецтво. Жадна подія в країні чи в світі не викликала такого загальн. заінтересування, як остання серія бейзболу за мистецтво в цьому національному спорті. Перемога бруклинських „Даджерсів" викликала, очевидно, найбільший ентузіязм у самому Бруклині. Уже на деякий час, як на цю перемогу „заповідалось", вся поліція, вогнева сторожа та взагалі всі власті, як головно все населення великого бруклинського району, були заалярмовані і, можна б сказати, зелектризовані. А як „Даджерс" здобули остаточно довгими роками вимріяну перемогу, Бруклин обходив своє найбільше свято в історії — стверджують однодушно спостерігачі, вважаючи, що святкування тієї перемоги в Бруклині рівнялось святкуванню Дня Незалежности, Дня Праці, Нового Року та всіх національних й інших свят, — разом взятих. Бруклин дослівно танцював, від наймолодшого до найстаршого, а хто не міг рухати ногами, то бодай плакав з радости. Перемога „Даджерсів" та сенсація з тієї перемоги ще надовго залишиться темою розмов і коментарів.

Ген. Ван Фліт бачить найбільшу небезпеку від Ком. Китаю

Скуль. — В найближчих роках Комуністичний Китай становитиме більшу небезпеку для світового миру, як Совєтський Союз — висловив такий погляд генерал Ван Фліт, колишній командант 8-ої американської армії в Кореї у великій промові, яку виголосив на маніфестації з приводу випуску першого річника старшин з військової академії в Південній Кореї. Совєтський Союз, мовляв, хоче сцементувати один великий комуністичний світ, а Комуністичний Китай змагає до підкорення собі цілої Східньої і Південно - Східньої Азії. Як довго взагалі існує Комуністичний Китай, так довго існує смертельна небезпека для Азії і всього миру. Корейська й індокитайська війни — це невід'ємні частини виконування програми китайськими комуністами. „Комуністичний Китай і Совєтський Союз брешуть, крадуть, ловлять людей, тортурують їх і вбивають" — казав генерал Ван Фліт. Він висловив радість з приводу відзискання волі американськими летунами й горсткою цивільних осіб, що їх безправно в'язнили китайські комуністи, але „викуп", що його Америка платить за це — надто високий". „Співіснування не є існуванням" — перестеріг мудрий і хоробрий генерал політиків вільного світу.

В АМЕРИЦІ

● Директор Поборової Служби Луїс В. Герші заявив, що чоловіки понад 36 років не будуть покликувані до військової служби під час війни, хібащо ворог вчинив би інвазію в ЗДА. До військової служби зобов'язані чоловіки до 26 року, а від 27 до 36 року тільки під час війни.

● На автостраді коло Олбані, Н. Й., була така густа мряка, що 20 авт наїхали одне на одного. Видимість сягала лише кілька стіп.

● Д-р Вінсент П. Гакеборн заявляє про потребу значно більшої кількости санітарів, які піклуються умовохворими чоловіками, бо медичні сестри до цього не надаються.

● Найстарша частина Американської армії — Батерія Д з П'ятого Артилерійського Польового Батальйону — вернулася до Бруклину після 13-річного перебування в Европі і Африці. Цю батерію зорганізовано 1 березня 1776 року в Ню Йорку, і її першим командантом був Александер Гамілтон.

● Агенти ФБІ приєдналися до стейтової поліції, яка шукає злодіїв, що вкрали дорогоцінні срібні статуетки з музею в Бруклині. Одна статуетка представляє пантеру і має більше як 2,000 років. Вже виявилося, що ці статуетки вкрали хлопці, які їх звернули, бо вони їм не подобалися.

● 16-річна Неліда Гайде Рівас заявила журналістові в присутності своїх батьків таке: „Я до диспозиції мого великого приятеля і добродія Перона. Якщо він поїде до Параґваю, як заявив у листі, що його перехопила поліція, і якщо мене закличе, то я піду за ним куди завгодно. Я хочу зробити його щасливим на решту його життя".

● Дружина філіппінського президента прибула до ЗДА, щоб у шпиталі Джана Гопкінса в Балтіморі лікуватися проти сінуса.

● Д-р Дейл Ф. Брей із деревної дослідної лябораторії в Стемфорді, Конн., твердить, що цьогорічна зима буде легка й коротка, бо він бачив ведмедя із червонаво - бурим поясом на „кожусі". Інші дослідники природи з ним не погоджуються і передбачають гостру й довгу зиму, бо, мовляв, дуже добре зародили горіхи, а шпилькові дерева мають багато насіння для вивірок і птахів. Хто правду віщує — побачимо.

● Специяліст серцевих недуг із Бостону д-р Пол Д. Вайт відповів на закиди деяких лікарів, чому президента Айзенгавера не відвезли до шпиталю негайно після того, як він занедужав. Президент, — сказав д-р Вайт, — дістав іньєкцію на злагодження болю, і спав до 12-ої години дня, коли можна було його дослідити при допомозі кардіографа, а потім відвезти до шпиталю.

Президент видужує й почувається добре

Денвер, Колорадо. — Останній лікарський бюлетень про стан здоров'я президента Айзенгавера свідчить про те, що пацієнт без затримки видужує і почувається добре, бо немає жадних комплікацій в його недузі — коронарній тромбозі, як це було в неділю, коли Президент почувався втомлений і коли лікарі почали побоюватися, що можуть бути комплікації в зв'язку з його видужанням. Критичний час його недуги триватиме до суботи — 8 жовтня. Президент вже другий раз під час недуги конферував впродовж 10-ох мінут із своїм головним асистентом Шерманом Адамсом, який є головним заступником Президента і урядує в літній кватирі в Денвері. Президент підписав шість документів, які йому предложив Адамс і які, згідно з законом, потребують президентського підпису. Між тими паперами була резиґнація одного амбасадора, який залишає свій пост внаслідок серцевої недуги. Президент підписав також повновласті для амбасадора в Об'єднаних Націях Генрі Кебота Лоджа, щоб заступав його на похороні генерал-майора Джуліюса Окса Адлера, який помер в Ню Йорку. Пані Айзенгаверова відвідувала Президента і спільно з ним снідала та полуднувала. Президент слухав легкої музики з плит в своїй кімнаті.

„Ми не можемо зрадити тих, які поневіряються в комуністичній неволі"

Ню Йорк, Н. Й. — Провідник республіканської меншости в Сенаті, сенатор Вільям Ф. Новленд на прийнятті Американсько - Мадярської Федерації заявив, що американська політика повинна змагати до того, щоб звільнити ті народи, які поневіряються під комуністичним пануванням. „Американці — сказав він, — не зрадять народів, совєтських сателітів задля безвартісних слів совєтських провідників". Новленд твердив, що „існує небезпека втратити моральні позиції взаміну за ілюзію, що Совєти змінили свої політичні цілі". Він противиться всякій угоді з СССР, поки Совєти не заберуть своїх військ зі Східньої Европи і не дозволять перевести вільних виборів під наглядом Об'єднаних Націй. „Що б ми не робили для поліпшення економічних проблем Совєтського Союзу, — сказав сенатор, — це „тільки віддалить той час, коли 200,000,000 мешканців СССР зможуть вибрати собі уряди згідно з своїм бажанням. Ми не смієємо зраджувати тих, які живуть в комуністичному світі, бо вони — рішучі наші союзники".

Совєтські архітекти оглядають американські мешкання

Вашингтон. — Десять совєтських архітектів і фахівців від мешканевих справ почали оглядати американські мешкання, щоб пізніше можна було будувати такі самі доми в СССР. Вони мають бути в ЗДА впродовж чотирьох тижнів і є в цій країні гістьми Крайового Товариства Будівельників. Вони виїхали автобусом до Порт Спрінґфілду в Вірджінії, де мали оглянути „пересічний американський мешканевий дім". Хоч совєтські будівничі стримані в своїх похвалах для американців, то вчора вони були захоплені тим, що побачили. Їм подобалися американські лазнички і ванни, бо таких не бачили в себе вдома. Їм подобалися кімната в звичайному мешканевому домі, в якій стояв телевізійний апарат, уставлений так, щоб діти під час їжі могли дивитися на нього. — „Дуже проґресивно", — сказав один совєтський архітект, коли оглянув ці доми й мешкання звичайних американських родин.

Соняшне світло постачає електричну енерґію для телефонів

Амерікус, Джорджія. — Перший раз в історії вдалося використати соняшне світло для того, щоб ним можна було урухомити телефони в малій сільській оселі в Джорджії. Дня 4 жовтня ц.р. інженер Телефонічної Компанії Белл натиснув електричний вимикач і соняшне світло перемінилося в електричний струм та спричинило функціонування телефонів в цій оселі. Це був перший випадок практичного використання соняшного світла для переміни його на електричну енерґію. В дійсності, то всі наші пальні засоби походять від соняшної енерґії, яка спричинила виникнення вугілля в землі. Але тепер вдалося запрягти світло до того, щоб воно безпосередньо продукувало електричний струм. Цей винахід відомий був рік тому, але практично його використано аж тепер. Приклад доловлення соняшного світла називається батерією, хоч в дійсності він нею не є, бо батерія тільки маґазинує електричну енерґію, а цей прилад сам її продукує. Мала плита з пластики ловить соняшне світло і негайно перемінює його на електрику та передає до телефонів. Цей винахід зробили два фізики Дж. Л. Пірсон і Д. М. Чепін та хемік С. С. Фуллер, — всі вони працюють в фірмі „Белл".

Французький уряд переживає критичні дні

Париж. — Французький парлямент зійшовся на осінню сесію в небезпечному для теперішнього уряду Фора настрої — стверджують американські кореспонденти з Парижу. Французькі парляментаристи сильно схвильовані загрозливою ситуацією в Альжирі й Марокко. Затяжна тамошня криза ні трохи не злагіднилась, а всі заходи уряду довести до порозуміння з арабськими націоналістами й перевести спільно з ними програму реформ — розбиваються то об спротив націоналістів, то об спротив правих французьких кол. Показується, що генеральний резидент Франції в Марокко генерал Лядур, на власну руку, всупереч плянові французького уряду, що його устійнено на довгих і миротворчих переговорах з марокканцями, дозволив султанові Муляй Арафі призначити свого наслідника, дармащо його місце мала зайняти тричленна реґенційна рада. Це знову значно загострило ситуацію. В останніх днях однаково в Марокко, як і Альжирі вибухла з новою силою партизанська війна, в підготові якої взяв — як підозрівають французи — активну участь давній напів леґендарний герой рифенського племени — Абд ель Крім, який в 20-их рр. цього сторіччя підняв був велике повстання проти Еспанії і Франції в північній Африці, а — після здавлення того повстання спільними еспансько-французькими арміями — живе в Каїро.

Проблема втікачів в Европі має бути розв'язана до 1958 року

Об'єднані Нації. — Високий комісар Об'єднаних Націй для справ втікачів, д-р Г. Й. Ван Гойвен Гедгард, звітував перед Комісією ОН для соціяльних, добродійних і культурних справ про стан проблеми втікачів. Генеральна Асамблея погодилась була в минулому році дати 16 мільйонів долярів на розв'язання цієї проблеми в Европі впродовж 4-х років, себто до 1958 року, але Високий Комісар не дістав усіх належних йому на цей рік фондів, бо лише 2,543,000 долярів. Тому, що деякі держави узалежнили свою участь у фінансуванні устійненої програми від вплати відповідних сум іншими державами, вся програма опинилася в небезпеці повиснути в повітрі. Все ж, Високий Комісар виказав оптимізм. З 125,000 осіб, які ще тому кілька років перебували в таборах у центральній Европі, тепер є лише 70,000 „таборовиків". Виконання програми йде в трьох напрямках; репатріяції, яка залежить від доброї волі самих втікачів, переселення, що залежить від доброї волі іміґраційних держав, і загосподарювання втікачів в країнах їх замешкання, що залежить від фондів Високого Комісаря.

Перон заявляє, що він не резиґнував і що він є далі президентом Арґентини

Асунсіон. — Ген. Хуан Д. Перон заявив у розмові з журналістами, що він вважає себе далі „конституційним президентом" Арґентини. Водночас він заперечив повідомлення про те, що він зрезиґнував із свого уряду. Можливости вернутися до Арґентини і взяти знову участь в політичному житті Перон не виключає, але покищо хоче залишитися в Параґваю. До Европи не думає їхати, бо — не зважаючи на всі вістки про свої багатства — він не має грошей на те, щоб грати ролю туриста. Революцію, яка привела до його вигнання, назвав Перон „намаганням кляси паразитів взяти гору над клясою продуцентів". Здійснили цю революцію, за словами Перона, „оліґархія своїми грішми, клерики своїми відправами і частина збройних сил амбіціями своїх полководців". Як тільки почалася революція і як тільки фльота загрозила бомбардуванням арґентинської столиці, Перон, щоб відвернути „масакру невинного і безбройного народу і руїну міста" заявив в одній із своїх нот, що він готовий, якщо було б потрібно, зрезиґнувати із свого становища. Цю його заяву ген. Люсеро й інші генерали зінтерпретували, як формальну резиґнацію. Дня 20 вересня його повідомили, що військова хунта прийняла його резиґнацію і висловила домагання, щоб він покинув Арґентину. Не бажаючи продовжувати даремного кровопролиття і під тиском генералів Перон був примушений, як це він заявив журналістам, іти на вигнання. В Параґваї він хоче залишитися не тільки тому, що він любить цю країну, але й тому, що він є почесним громадянином Параґваю і почесним генералом параґвайської армії. На питання, чи він думає залишатися головою пероністської партії, відповів Перон, що він має глибоку віру в провідників партії і в її молодь і коли треба буде, то він вернеться до активного політичного життя. Як тепер виявляється, Перона після його прибуття до Асунсіону вітав особисто параґвайський президент Стреснер, який теж прийняв потому Перона на спеціяльній авдієнції, на яку супроводив його міністер оборони Параґваю Томас Ромеро Періра.

АМЕРИКА ПЕРЕСТЕРІГАЄ СОВЄТИ — НЕ ПРОДАВАТИ ЗБРОЮ АРАБАМ

ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР ДОЛЛЕС ВИЯСНИВ СТАНОВИЩЕ ЗДА В НАЙВАЖЛИВІШИХ АКТУАЛЬНИХ МІЖНАРОДНИХ СПРАВАХ

Вашингтон. — Державний секретар Дж. Фостер Доллес мав дві розмови з Молотовим наприкінці вересня ц. р. під час першої стадії сесії Об'єднаних Націй і в обох випадках згадував про справу постачання комуністами зброї Єгиптові. Державний секретар обидва рази підкреслив перед Молотовим, що достава зброї Єгиптові комуністичними державами не причиниться до зменшення напруження між Сходом і Заходом. Виявив це державний секретар на пресовій конференції, яку він відбув у вівторок 4 ц. м. Ця справа забрала найбільше уваги пресової конференції. Державний секретар, сподіваючись, що журналісти заторкнуть цю актуальну справу, мав приготовану заяву, яку він відчитав. На запит, якими мотивами керуються Совєти в продаванні зброї арабам, Доллес відповів буквально: „Це нелегко й неприємно роздумувати над імовірними мотивами лідерів совєтського бльоку." На запит, чи Єгипет зробив умову з Чехословаччиною чи Совєтським Союзом, державний секретар заявив, що в такій справі трудно робити якісь різниці між тими двома державами. Асистент державного секретаря Аллен, висланий в минулому тижні до Каїро для розмов із єгипетським прем'єром в цій справі, мав дві „радше вичерпні" розмови з прем'єром Нассером. Ці розмови довели „до кращого взаємного зрозуміння" і це власне було місією Аллена. Запитаний, чи ЗДА будуть тепер продавати зброю Ізраїлеві, щоб утримати „рівновагу сил" між Ізраїлем і арабським світом, державний секретар відповів радше неґативно. Мир на Середньому Сході, — мовляв, взагалі не може полягати на збройних силах тамошніх країн. Америка запропонувала, щоб Об'єднані Нації заґарантували тамошній пакт безпеки, який підписано б після мериторичної полагоди існуючих спорів і державний секретар висловив надію, що до того таки дійде.

Державний секретар переконаний, що Франція не залишить на постійне Об'єднаних Націй і не відмовиться грати надалі в міжнародних справах одну з керівних роль, як великодержава. Проте державний секретар відмовився сказати в справі Альжиру щось більше, як сказав був американський представник в ОН, амбасадор Лодж. Доллес висловився з огірченням про повільне темпо, в якому комуністичний Китай звільняє цивільних американців, дармащо Китай обіцяв усіх їх випустити на волю. Державний секретар висловив свою повну солідарність з західньо-німецьким закордонним міністром, що поділ Німеччини є поважною причиною міжнародного напруження і що тому треба цю справу якнайскорше позитивно поладнати. Три західні великодержави прийдуть на Женевську конференцію в цьому місяці цілком об'єднані, а остання їх конференція у Вашинґтоні виявила таку повну гармонію, як її державний секретар рідко бачив на попередніх таких нарадах. Дж. Ф. Доллес висловився проти того, щоб Рада Безпеки ОН взагалі розглядала питання прийняття нових членів до ОН й могла допускати при цьому до зголошування „вета" (як це постійно робили Совєти). Водночас він заявився проти допущення таких держав до Об'єднаних Націй, яких не можна назвати миролюбними. Запитаний про ведення закордонної політики під неприявність хворого Президента, — державний секретар звернув увагу, що основні напрямні були вже давно виготовлені на засіданнях Державної Ради Безпеки, яка в свою чергу користується вказівками Дирекції Політичного Плянування і що покищо нема таких негайних і важливих справ, які вимагали б доконче безпосереднього рішення Президента. „Недуга Президента є — казав державний секретар — причиною до смутку, але не до алярму".

Помер грецький прем'єр Папаґос

Атени. — Дня 4 жовтня помер на 71-му році життя прем'єр Греції маршал Александер Папаґос, звитяжний командант грецьких збройних сил в боротьбі з леґіонами Муссоліні і переможець у громадянській війні, започаткований комуністами. Під час другої світової війни був в'язнем німецьких концентраційних таборів. Повідомлення про смерть Папаґоса передано найперше міністрові закордонних справ Греції Стефанові Стефанопульосові, що його маршал Папаґос іменував діючим прем'єром ще під час своєї хвороби. Покійний маршал походив з аристократичної атенської родини і вчився у військових академіях Бельгії та потому в Грецькій Воєнній Академії. На протязі всього свого життя був завзятим монархістом, хоч дуже часто з королем Павлом не погоджувався і мав з ним гарячі суперечки.

ВІСТІ З-ПОЗА ЗАЛІЗНОЇ ЗАСЛОНИ

(За совєтською пресою і радіо)

ПАМ'ЯТНИК М. КОЦЮБИНСЬКОМУ В ЧЕРНІГОВІ

15-го липня в Чернігові, на Болдиній горі, де похований Михайло Коцюбинський, відбулося відкриття пам'ятника. Як подає „Рад. Україна", кілька тисяч чернігівців прийшло сюди, щоб вшанувати пам'ять свого визначного земляка. Саме тут, у Чернігові, Михайло Коцюбинський написав один з кращих своїх творів — повість „Фата Морґана". Пам'ятник представляє собою двометровий ґранітовий постамент з погруддям письменника. Одначе, й тут не поминули нагоди окупанти, щоб не всунути своєї пропаґанди. І так, на фасаді пам'ятника вирізьблено цитату з листа російського письменника - україножера Горького, написаного з приводу смерти Коцюбинського. На відкритті пам'ятника виступала дочка Михайла Коцюбинського, співробітниця літературно - меморіяльного музею імени письменника К. Коцюбинська і представник Академії Наук С. Крижанівський. Пам'ятник споруджено за проєктом внука М. Коцюбинського — Ф. Коцюбинського.

ЗНАЙДЕНО НОВІ ТРИПІЛЬСЬКІ ПОСЕЛЕННЯ

І. Хавлюк, проводячи з учнями краєзнавчу екскурсію в долині р. Соб, виявив біля с. Вербівки два великі трипільські поселення. На одному з них зафіксовано залишки 128 жител. Серед руїн учні зібрали чимало стародавніх речей — фраґменти глиняного посуду, крем'яні серпи, сокири а також жіночі статуетки фігурку барана, голову оленя та ін. Серед фігурок особливої уваги варті п'ять зображень якихсь фантастичних „дволиких" істот, що нагадують чи то птаха, чи людину. Вони зроблені з глини й добре випалені. Кожна з них являє собою невеличкий циліндричний стрижінь з розширеною підставкою. У верхній частині сформовано два „обличчя", що дивляться в протилежні сторони. Серед добре відомих археологам трипільських фігурок тварин, зображення подібних дволиких істот досі не траплялося. Є припущення, що вони мають якесь культове значення. Треба думати, що вивчення знайдених фігурок кине нове світло на зрозуміння релігійних уявлень трипільського населення, яке жило на Правобережжі в 3-му тисячолітті до Христа.

З'ЇЗД АРХІТЕКТІВ УКРАЇНИ

Як подає „Правда", „28-го вересня в залі Академії архітектури УСРР відкрився другий з'їзд союзу архітектів України. У доповіді голови управи союзу Г. Головка вказано, що за останні роки на капітальне будівництво в республіці витрачено понад 150 міліярдів рублів, а по містах і селах здано в експлуатацію понад 25 мільйонів квадратових метрів мешканевої площі. Доповідач і ті, що виступали в дебатах, критикували великі недотягнення в роботі архітекторів". Поминаючи цифри, які не дають уявлення про розміри будівництва, — звертають на себе увагу відсутність у цім повідомленні слова „досягнення" і підкреслювання „великих недотягнень" в роботі архітекторів, хоч мова, треба думати, не про архітекторів, а про будівництво.

СПАРТАКІЯДА СІЛЬСЬКИХ СПОРТОВЦІВ

27-го вересня в Одесі закінчилась спартакіяда сільських фізкультурників України. За першенство з футболу, легкої атлетики, стріляння, кошівки, клясичної боротьби та плавби змагалося 26 збірних дружин з усіх областей республіки. Перемогу здобула дружина спортовців Вінницької области.

В СВІТІ

● Араби дістають тепер звідусіль пропозиції продати їм зброю. Між іншими державами є й Індія: 4 єгипетські старшини виїхали до Ню Делі в цій справі. Тому, що Єгипет не має готівки, іде про те, яким товаром можна заплатити Індії за зброю. Політично — це знову збільшення „невтральних" впливів в Єгипті.

● У Швеції скасовано раціоналізацію алькоголю. Від 1914 року продавали чоловікам після 21 року найбільше 3 літри горівки місячно, жінкам після 25 років — одну пляшку на 3 місяці. Від останньої суботи продають чоловікам і жінкам після 21 року — без обмеження. Молоді надалі продаж алькоголю заборонений.

● Зальцбурґ, одно з найбільших і найкращих міст в Австрії, не бере участи в радості австрійських патріотів з приводу „повної суверенности". 5,000 мешканців міста втратили працю з відходом американських військ. Правда, минулася житлова скрута, але 2,600 мешкальних кімнат стоять порожні. Американська армія, стаціонована в краю і місті Зальцбурґу, залишала там річно по $25 мільйонів. Тепер загрожує цій провінції важка економічна криза.

● В Об'єднаних Націях промовляли впродовж 8-денних генеральних дебатів 45 представників різних держав - членів. 17 делеґатів не забирали голосу. В минулому році промовляли 42 делеґати. Тепер почали радити Комісії. Міністри закордонних справ роз'їздяться. Молотов уже в неділю вернувся до Москви.

● У Римі виставлено на показ авто американця Раймонда Леві, випродуковане у фабриці в Турині (півн. Італія) за рисунком, що його зладив власник, названий американець. Авто дуже низьке, має дуже сильний мотор, перед зроблений з алюмінію, вид через широке заднє вікно відбивається в широкому дзеркалі, вмонтованому перед водієм.

● Комуно-чеський уряд прислав в дарунок індійському прем'єрові Неру аероплян для приватного вжитку. Він може розвивати швидкість до 150 миль на годину.

● Останній англійський курінь виїхав із Судану. Від 11-го жовтня ц. р. вже не буде тут ні англійського, ні єгипетського війська. Англійський курінь виїхав до Кипру, щоб скріпити тамошню залогу, яка має клопіт з грецькими революціонерами.

СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ЗАСТУПНИК ПРЕЗИДЕНТА

Пост заступника президента З'єдинених Держав належить до найменш з'ясованих в американській політичній системі. Практично він має тільки одну виразно окреслену функцію: бути предсідником в Сенаті. Всі інші його функції, можна б сказати, припадкові, „відповідні до потреб". Правда, президент Труман у своїх публікованих тепер споминах називає пост заступника президента „другою з черги найбільшою почестю, яку можна дістати від американського народу", а проте, досі цей уряд вважався до деякої міри „політишенським", себто калькуляційним у виборчій кампанії. Своїми кандидатами на заступника президента обидві партії призначали переважно осіб, які походили з іншої частини країни, ніж кандидат на президента, і репрезентували інше, ніж кандидат на президента, крило партії. Значить, кандидат на заступника президента в розрахунках партії мав своїм завданням радше допомогти у виборі президента, здобути для президента голоси з іншої частини країни та з іншого партійного „крила", а конституційної постанови і можливости, що заступник президента може одного дня сам стати на чолі країни, майже не бралось до уваги.

Тепер серцева недуга президента Айзенгавера та повновласті, які Президент дав своєму заступникові Ричардові Ніксонові, зактуалізували проблему до тієї міри, що почали підноситись публічні голоси з вимогою основної перевірки та конституційного впорядкування й точного з'ясування цього другого після президента найважливішого посту в політичному проводі країни.

Коли мова про конституцію, то пригадується, що саме пост заступника президента належав до останніх точок, яку з'ясовано під час конституційної конвенції. Початково була пропозиція, щоб заступником президента був той кандидат на президента, який матиме найбільше голосів після обраного кандидата, але ця пропозиція перепала, і, хоч сама Конституція підкреслює важливість посту заступника президента, в практичному житті й політиці це такого значення не набуло. Що більше, впродовж історії, головно в 1804 році під час дебат над 12-им доповненням до Конституції, були навіть пропозиції, щоб пост заступника президента скасувати, і від того часу ще багато разів актуалізовано ту пропозицію.

Тепер, після того, як попередній президент Труман став на чолі країни з титулу свого заступництва, і в останньому часі у зв'язку з недугою президента Айзенгавера, настрої публічної опінії завернули в протилежному напрямі, підносячи вимогу, щоб постові заступника президента приділено було більшу увагу та вибирано на цей пост кандидата, який своїми кваліфікаціями міг би в потребі задовольнити всі ті вимоги, що їх ставиться до президента країни.

ПРИКЛАД ДЛЯ НАС

Ми, звичайно, з гордістю підхоплюємо та відзначаємо всі ті голоси інших національних груп, які прихильно оцінюють акцію американських українців і ставлять собі їх за приклад. Але й серед інших національних груп бувають події, що їх було б добре взяти собі за приклад нам, американським українцям. Згадати б тільки дві останні акції американських поляків: святкування роковин „Чуда над Вислою" в Шикаґо і „Дня Пуласького" в Ню Йорку. В Шикаґо в польській маніфестації взяло участь кругло 300,000 осіб, а в Ню Йорку в самому поході було 150,000. При цьому в обидвох маніфестаціях переважали групи в польських національних костюмах. На маніфестацію приїжджали цілі громади з віддалених на багато миль місцевостей, в них брали участь усі суспільні верстви, зокрема багато молоді і шкільної дітвори під проводом своїх душпастирів та виховників. У порівнянні з масовістю цих демонстрацій, американсько-українські маніфестації в останніх часах виглядають справді мініятюрно і далеко не віддзеркалюють наших, менших від польських, організаційних можливостей.

Інша справа, що не все, що було на тих польських маніфестаціях, зокрема на маніфестації в Ню Йорку, гідне наслідування, зокрема, коли мова про їх ідейно-політичний характер. Наші бо співгромадяни польського походження, виходило б, їдуть все ще тим самим ілюзорним „моцарствовим" поїздом, яким їздили в періоді між двома світовими війнами, забуваючи, що країна їхнього походження попала знову в неволю у великій мірі через свої власні імперіялістичні фантазії та через переціновування своїх власних сил. Останніми маніфестаціями поляки не виявили зрозуміння до долі інших поневолених народів та до наявного факту, що без визволення усіх поневолених Москвою народів не може бути і вільної Польщі.

КОМУНІСТИЧНА ЗБРОЯ ДЛЯ АРАБІВ

Ще ніколи не було так, щоб можна було напевне передбачити, яка подія приведе в своїх дальших наслідках до вибуху великої війни. Як же й траплялись правильні пророки, то рідко коли їх голос знаходив послух і признання. Так, напр., під час Версальської конференції прем'єр Південно-Африканського Союзу генерал Смутс у драматичному заклику перестерігав проти створення т. зв. Данціґського коридору, кажучи виразно, що цей коридор стане причиною війни. Так і сталося у 1939 році, дармащо це була тільки безпосередня зачіпка до війни. У 1878 році, коли Австро-Угорщина окупувала Боснію, трудно було передбачити, що цей акт став першим камінчиком, який потягнув за собою цілу лявіну у 1914-му році, але були вже поважні голоси перестороги у 1908-му році, коли Австрія проголосила анексію тієї країни. Трудно передбачити сьогодні, як розвинеться дальша історія на Близькому й Середньому Сході, але „чисто торговельна" умова, яку в минулому тижні Єгипет підписав з Чехословаччиною про вимінний торг „гармати за бавовну" — має всі познаки переломової події з можливістю найтрагічніших наслідків.

У першій світовій війні вбивство австрійського престолонаслідника Франца Фердинанда і його дружини в Сараєво, підготовлене розвідчим відділом сербського генерального штабу, було тільки безпосередньою причиною вибуху першої світової війни, а насправді йшло про суперництво між трьома імперіями (Австро-Угорщиною, Німеччиною й Росією) на терені Балкану. Також не конфлікт з Польщею, а намагання Німеччини, всупереч англійській традиційній політиці зберігання рівноваги сил, перейняти геґемонію на всьому европейському суходолі, — було фактичною причиною вибуху другої світової війни. Так само й тепер суть не в транспорті зброї і навіть не у спорі між Ізраїлем та його арабськими сусідами. Причина далеко глибша й поважніша, та сама, яка викликала великий сучасний конфлікт у широкому світі і лякає той світ третьою світовою війною. Ця причина — це вперте, послідовне й безперервне намагання Москви підірвати всюди, де лише можна, впливи західнього вільного світу, і всюди, де лише можливо, здобути собі союзників у боротьбі проти держав, зблькованих в організації Північно-Атлантійського Пакту (НАТО). І тільки під цим кутом треба оцінювати галас, що зчинився довкола згаданої єгипетсько-чеської умови.

Очевидно, що це — не „торговельна трансакція" з чехами, а суто політична подія, в якій головну ролю відігравали англо-американська й совєтська дипломатії. На превеликий жаль, совєтська дипломатія, як тепер виявилося, здобула перемогу, а західня зазнала надзвичайно прикрої поразки. Ішло про те, що Захід, згідно з заявою Англії, Америки й Франції з 1950 року, маючи на увазі гарячі ізраїльсько-арабські пристрасті, висловився проти „перегонів у зброєнні" цих двох сторін на Близькому й Середньому Сході і за збереження „рівноваги сил" між ними. Нема ніякого сумніву, що ця політика великодержав, устійнена супроти Близького й Середнього Сходу в період холодної війни з Совєтами, мала на увазі небезпеку поширення совєтських політичних впливів у південно-західній частині Азії і найдоцільніші способи, як тій совєтській експансії протидіяти. Практичні наслідки цієї політики були дуже сумнівної вартости. Ізраїль і жиди в цілому світі обвинувачували Захід, особливо ж Америку, в фаворизуванні арабів і протестували проти продажі арабським державам зброї, яка буде, мовляв, використана не для оборони проти комуністичної агресії, а для війни проти Ізраїлю, щоб знищити цю молоду жидівську державу. Тим часом араби були огірчені, що не знаходять на терені Об'єднаних Націй підтримки від Заходу у своїх скаргах проти Ізраїлю і Франції. Це огірчення арабських держав стало головною причиною, чому не вдався англо-американський проєкт створити на Середньому Сході сильний бльок з протикомуністичним вістрям, і чому, мініятюрка такого бльоку — турецько-іракський пакт — зустрівся з таким гострим протестом збоку Єгипту. Щораз гірші настрої мохаммеданських народів Північної Африки й Передньої Азії у двох справах — французького колоніялізму й Ізраїлю — були безумовно гамульцем також для таких виразно прозахідніх країн, як Пакістан і Іран. Чу Ен-лай став у Бандунгу виразно по боці арабів проти Ізраїлю. Те саме зробив Молотов у справі Альжиру — проти Франції. Москва й Пейпінґ грають ролю „приятелів" арабів.

На терені Єгипту розігралась найбільша битва за впливи між Сходом і Заходом. Здавалося, що коли між Англією і Єгиптом прийшло до згоди в справі Суезу, то Захід виграє битву. Надії були передчасні. Єгипет стукав за зброєю. Америка була готова вволити бажання спеціяльної єгипетської військової місії, яка прибула до Вашинґтону й переконувала тутешні військово-політичні чинники, — але під двома умовами: ЗДА продадуть обмежену кількість зброї або за готівку, або (коли Єгипет заявив, що готівки не має) на довготермінові сплати, але як своєму союзникові за законом про допомогу „заприязненим і союзним державам". Єгипет же відмовився підписати пакт взаємної допомоги, вважаючи, що це буде виразний перехід до західнього протикомуністичного табору. Прем'єр Єгипту, полк. Ґамаль Абдель Нассер, який, після невдатного атентату на нього й відсунення від влади президента генерала Наґіба, перейняв у листопаді мин. року фактично повноту влади, як „сильна людина" нового режиму, встановленого на руїнах монархії (революція проти короля Фарука 26 липня 1952), заявив, що перехід на сторону Заходу вимагає довшого часу, щоб психологічно підготовити маси, насторожені ще проти Англії і взагалі чужинецького світу. Ще й тепер, коли піднеслись закиди, що Єгипет схиляється на сторону комуністичного світу, Абдель Нассер звернув увагу, що Єгипет ставиться до комуністів гірше, як сама Америка, бо в Єгипті, мовляв, засуджений комуніст не дістає менше, як 15 років в'язниці, а комуністична партія заборонена. Він переконує, що закуп зброї — це державна необхідність для Єгипту, і що Єгипет не прийняв найменших політичних зобов'язань супроти комуністичних держав, які ту зброю постачатимуть. Він скидає всю вину за ту умову на аґресивність Ізраїлю і на протекціоналізм З'єдинених Держав супроти Ізраїлю. В своїй останній заяві єгипетський прем'єр зацитував якийсь такий англійський документ, в якому нібн вичислено докладно, скільки важкої зброї і літаків дістав Ізраїль, всупереч засаді „збалянсованих сил".

Якби закупівля зброї обмежувалась до транспортування скринь з Чехословаччини до Каїро, то можна було б казати про „торговельну трансакцію". Але ж разом з новою зброєю і літаками прибуде совєтська військова місія, — прибудуть сотні старшин, техніків, летунів і — шпигунів та пропаґаторів. Можна сподіватися, що єгипетська влада, як і весь мусульманський світ, насторожений супроти комунізму, здаватимуть собі справу з небезпеки таких „комерсантів" і будуть берегтись проти їхніх впливів. Але чи можна буде охоронитись проти пенетрації совєтських впливів?! Щонайменше — зростуть „невтралістичні" тенденції в цілому арабському світі, вдячному Совєтам за озброєння його. Величезну ролю грає тут Індія, яка натискає на Єгипет, щоб він пристав до „невтральних".

Невідомо, що з цієї програної битви врятував чи ще врятує державний підсекретар Аллен, керівник справ Близького Сходу в державному департаменті, який, заалярмований неприємною вісткою, полетів був минулого тижня до Каїро. Він зустрівся з ворожим становищем єгипетської преси, яка застерігалась, що Єгипет не прийме ніякого „ультиматуму". Аллен заперечив будь-яку інтенцію ставити ультимат Єгиптові, та признав Єгиптові „суверенне право" купувати зброю де він хоче. Але що інше можна було заявити в цій ситуації?! Якщо дійсно — як кажуть вістки — за прикладом Єгипту підуть Сирія і Савді Арабія і „купуватимуть" зброю у комуністів у супроводі комуністичних штабовців і аґентів, то на Близькому й Середньому Сході настане швидко таке напруження, яке доведе напевне до якогось нового вибуху. А цього власне хочуть Совєти.

Роман Смаль-Стоцький

МОСКОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ І АКВБ

Американський Комітет визволення від большевизму довгенько вже розсилає університетам і науковцям брошуру п. н.: A Free Voice at the Moscow University Bicentennial 1755-1955, з передмовою свого президента Говленд Г. Сарджента. З глибоким поклоном мр. Сарджент підходить у своїй передмові до „російської найстаршої і найславнішої установи вищого навчання", каже, що „вона відіграла превелику ролю в розвитку російської культури й суспільности" і скаржиться, що „совєтські радіо та преса залишилися дивно мовчазними щодо історичної річниці заснування університету, хоча вона була святкована в багатьох частинах вільного світу". Автор передмови патетично проголошує: „але ця горда річниця не пропала для російського народу. Радіо „Визволення", вільний голос народів, що примушені мовчати, відзначило цю дату і підкреслило її значення серією передач аж дев'яти станцій з Західньої Европи". Президент Американського Комітету закінчує свою передмову, по якій ідуть тексти передач, ось так: „Ці привіти-послання закликають до відновлення академічної величі Московського університету і до скорого повороту його вчених і науковців до необмеженого змагання за знання і правду в світовій спільноті науки. Як совєтські еміґранти-науковці недавно заявили, причиною того, чому комуністичні лідери відмовляють свободу науці, є страх, що ця свобода підважить фундаменти їхнього тоталітарного режиму".

Так Американський Комітет продовжує свою боротьбу за „академічну свободу" і оголошує в акції, яку він сам зорганізував на широку скалю, 14 голосів американських науковців, два голоси студентських часописів Гарварду й Колумбії та 13 голосів науковців-еміґрантів.

Як вільний і, згідно з ідеалами американської Декларації Незалежности, „передрішений" американський професор, мушу виловити кілька завваг до цієї справи.

Перше питання — це термінологія. В публікації, призначеній для американських науковців, недоцільно вживати термінології, що вносить тільки замішання й хаос в американську публічну опінію. Якщо през. Сарджент вживає термін „Росія" в імперіяльному розумінні, започаткованому царем Петром І у 18 стол., то треба мати на увазі, що частинами імперії до першої світової війни були й Литва та Білорусь і Польща, Україна та Прибалтика. Це все було „Росією". Чи дійсно тоді був Московський університет „найстаршою установою вищого навчання" на теренах російської імперії? Отож ні! Слід би поцікавитись президентові Сарджентові, хоч би прикладово, що вже давненько Україна та Білорусь були звернені лицем до Заходу, їх молодь училась в університетах у Кракові, Празі, Падуї, Больонії, Вітенберзі, Ляйпціґу, Гале, Кеніґсберґу, і що вже 1580 р. постала Острозька Академія, 1586 р. Школа Львівського Братства, 1617 р. Школа Київського Братства, яка 1694 року прийняла назву Києво-Могилянської Академії. (Подаю літа за Енциклопедією Українознавства). Проф. В. Січинський у своїй статті в „Свободі" (ч. 179) уважає роком заснування Острозької Академії рік 1570, а Київської — 1615. Згідно з академічними традиціями, рік заснування кожного університету чи високої школи рахується від року заснування тієї школи, з якої університет постав, так в двохсотліття Колумбії чи в 75-ліття Маркетського університету враховані всі роки попередніх каледжів. Острозька й Київська Академії — це були правдиві університети, що промінювали на всіх слов'янських сусідів України і були в живім зв'язку з тогочасною Европою. Цю світлу академічну українську традицію для цілої Східньої Европи продовжує й Харківський університет, що його 150-ліття помилково святковано. За проф. Січинським, він розвинувся з колегії, заснованої 1727 року, тому він в дійсності існує 228 років! Варто було б през. Сарджентові поцікавитися також університетом у Вильні, заснованим 1578 р., та в Дорпаті, заснованим шведським королем 1632 р. Нації Сходу Европи були, як бачимо, складовою частиною Европи й її культури.

Отож, якщо през. Сарджент величає Московський університет „найстаршою й найславнішою науковою установою" Росії, значить тих теренів, втілених воєнними аґресіями Петра І і Катерини ІІ в російську імперію, що її американці звуть „Рашія", то це цілком очевидно розминається з історичною правдою. В тому ж суть справи, що Московське царство й московська нація були ще прямо на варварському рівні цивілізації тоді, коли Україна, Литва, Польща й Прибалтика мали вже свої установи високої освіти. Тому поширювати значення річниці заснування першого університету московської нації на всю колишню російську імперію, — це імперіялістична російська пропаґанда і образа всіх неросійських націй Сходу, що з давніх-давен були складовою частиною европейської культури та спільноти і мали свої старі університети.

Двохсотліття Московського університету, ми, американські, вільні й незалежні науковці українського роду, можемо відзначати не як ювілей установи, „що відіграла превелику ролю в розвитку ро-

(Закінчення на стор. 3-ій)

ЩО ТАКЕ КОМУНІЗМ?

Під таким заголовком цього року вийшла в Ню Йорку за редакцією М. Кітчам (Ketchum) і з вступним словом президента Колумбійського університету Г. Кірка ще одна публікація про комунізм. Припадково це видання з'являється саме впору — під час пробудження безпідставних надій Заходу на можливі зміни в СССР. Бо досить було Москві випустити кілька безправно ув'язнених людей та оголосити фіктивну амнестію, щоб довірливий Захід повірив у переродження Москви.

Доступна викладом і багато ілюстрована, нова книга подає дійсне обличчя комунізму, що його можна окреслити одним словом — терор.

При всій її технічній досконалості й наявних матеріяльних середниках, книга ця досить бідна змістом. Такі другорядні події, як повстання у Берліні, займають непропорційно багато місця, при цілковитому поминенні активної донедавна збройної боротьби хоч би УПА.

Совєтський терор ілюструється вбивством Троцького, а поминається тисячі трупів у Вінниці й Катині, — якщо згадати тільки про такі події, що про них існує багата література, яку редакція книги „Що таке комунізм" мусіла знати. Також великий голод в Україні представлений одною маленькою світлиною з невідповідним підписом.

Проте, ця книга своєчасна й корисна. Напевно будуть протести з приводу появи публікації, що псує добросусідські відносини з Москвою, але вимова фактів лишиться.

Такі світлини, як вивожения людей з балтійських країн у товарових задротованих вагонах, розстріли, масові втечі через кордони, нужденність населення тощо, це, нарешті, сильніший лік на запаморочення від десятків совєтських публікацій, що ними довгі роки затруюються душі Заходу.

Навіть при замовчуванні русифікації всіх слов'янських народів, книга вказує на шовіністично - великоруську політику Кремлю. „Національні герої інших народів, навіть ті, що боролись проти царизму, оганьблюються. Насильним впровадженням російської азбуки русифікуються національні мови. У центральних комітетах комуністичних партій середньо-азійських республік росіяни тримають ключові становища. У місцевих республіках заступники голів уряду і їхніх міністрів є звичайно росіяни, вони творять також штаби міністерства безпеки...".

Книга підкреслює, що Москва має рішальний голос у таких справах, як війна, мир, зносини з чужими державами, закордонна торгівля, фінанси, освіта й подібне. Велика чистка 30-х років вдарила по проводі неросійських народів. Також кривава розправа з населенням після другої світової війни вдарила по неросіянах. Чехи були визнані винними у зраді. „Чоловіки, жінки й діти були оточені таємною поліцією й постріляні або вивезені". Це саме торкнулося волзьких німців, узбеків, казахів, таджиків, кримських татар, калмиків і інґушів.

Цікаво, що на це скажуть російські імперіялісти з Ню Йорку? Бо ж рядки про русифікаційну політику Москви написали не „українські фашисти" й „погромники", а толерантні американці. Чи й вони попали під вплив пропаґанди сепаратистів? Чи може вони тільки об'єктивно вивчали справу і ствердили дійсність.

А може пора й росіянам взятися за книжку і переглянути минуле й сучасне великої в'язниці народів — Москви?

ОСІНЬ

В бібліяних теремах поляи
Заплутались іржаві миті, —
Синизна ранньої блакиті
І багрець жовтневих ран.
Збирайтесь, сміливі ловці!
Годуйте пси, лаштуйте зброю,
Осінні звірі за горою
Заплутались у сільці...

З кущів женуть плямисті пси
На мене фантастичних звірів,
І бачу я на рижій шкірі
І запорожені ліси,
І кіновар засохлих ран,
І холод жовтої одежі,
І блиск згасаючий пожежі
На тлі розтерзаних полян.

О. СЛІСАРЕНКО

Ольга Мак

КОЛИ СКРИПІЛИ ВОЗИКИ...

(До десятих роковин призабутих подій)

(10)

І хоч наші душі у великій мірі отупіли під впливом всього пережитого, а нерви, здавалося, досить загартувалися і огрубіли в тяжких повсякденних іспитах і атмосфері загальної непевности й тривоги, але остання вістка викликає серед нас настрій, що його можна назвати гістерикою. Ми бо тепер були не лише утікачками від большевиків, що вже само по собі є страшним „злочином", а й жінками німецьких коляборантів, і те, що на нас чекало, уявляли собі зовсім ясно. Ні, ми навіть не уявляли, не могли собі того уявити!..

На довершення всього, командант, чи якийсь там інший начальник, запрошує нас увечері до себе в кімнату на „нарадку". Умовляємося „триматися моцно" і не здавати позицій: є жінками італійців, а тому не можемо покидати своїх чоловіків і згідні у всьому ділити з ними їхню долю.

Та вся наша відвага зникла, коли начальник почав говорити. З його уст відразу вибухнули цілі каскади найбрудніших слів, найгірших образ, які тільки можуть існувати в босяцькому лексиконі. Ті зневаги були для нас гірші від поличників, а про якусь оборону шкода було й думати. Зрештою, чи ми мали право вимагати пошани для себе не від большевика, а навіть від звичайної порядної людини? Чим ми були? Чи не вдавали ми досі легковажних жінок, які при першій нагоді вчепилися полонених вояків іншої нації? Чи не переконували ми всі комісії, чи не складали свідчень, які виключали до нас усяку пошану? Нешлюбна жінка з дітьми від законного чоловіка, яка волочиться за вояками по таборах! Чи могло бути щось гірше?

Може лайливий начальник і сам не вірив у це, але вдавав, що вірить, бо йому це було на руку.

— Ви . . . . . ! — кричав на все горло. — Вам захотілося . . . ?! Додому поїдете . . . . . ! Там розкажете своїм законним чоловікам про свою . . . . поведінку!

— Але ж, — пробує слабо боронитися Марійка, — я буду мати дитину від італійця...

— Що!? — накинувся на неї начальник. — Дитину?! Вдома будеш іще десять мати, але від своїх, від наших, а не від якогось . . . . італійця! Зрозуміло?

Стоїмо, розторощені, понижені, змішані з болотом, а палкий сором, як їдкий, смердючий чад, випалює нам очі. Господи, хоч би вже скоріше все це скінчилося!..

Кінчається.

— Ідіть зараз же на місця, готуйте манатки і своїх байстрюків, щоб завтра ранком були готові в дорогу! Зрозуміло? Марш, ... !

Вискакуємо з кімнати, як з гарячої парні, і тікаємо геть. Едді відводить мене і паню Марійку набік.

— Що думаєте робити? — питає.

— Не знаємо... А ви?

— Тікаю. Тікайте і ви. Дорога йде лісом, і нам напевно пощастить звернути вбік. Тільки треба рішучости й відваги. Нам аби до Віттенберґу дістатися, а там я маю знайомих. Вони нам допоможуть.

— Тоді ми з вами, Едді! — вирішую остаточно.

Марійка не каже нічого, але й не протестує. Зате мама, коли довідується про наш намір, ставить несподіваний спротив:

— Досить з мене! — каже рішуче. — Я вже застара, щоб мені кожний шмаркач виговорював таке, як той тепер. Іду додому!

— Мамо, що ти кажеш?!

— Те, що чуєш: нехай мене везуть додому. Там на мене дитина чекає, а я буду волочитися бо-зна де і пощо. І тобі, Дарцю, кажу те саме: вертаймось додому.

— Мама забуває, що я маю чоловіка...

— І де ж він, твій чоловік? Він досі напевно також вдома, а ти будеш з дитиною поневірятися по чужині. Та же сама бачиш, що тікати нема куди.

Ми ще довго сперечалися, але ні я мами, ні мама мене не переконала.

Пізніше підходить до мене пані Стефа:

— Ви, Дарцю, що думаєте робити?

— Я тікаю.

— То я також тікаю разом з вами.

— Зі мною хіба ні, — відповідаю гостро.

— Так? — дивується пані Стефа. — А то чому?

— Тому, що я маю документи, а ви не маєте.

— Які документи?

— Такі самі, які я й вам усім радила виробляти і про які ви не хотіли слухати. Ви покладали всі надії на італійців і збиралися з ними заїхати аж до Італії. Тепер мусите спокутувати свій нерозум. Нікого не можу брати з собою, бо можете мені тільки нашкодити. І так не знаю, чи мені з тим дрантивеньким папірцем вдасться саму себе врятувати.

— Ну, що ж!.. — гірко зідхає пані Стефа. — В такому разі мені не залишається нічого іншого, як побажати вам всього доброго.

— Пані Стефо, не гнівайтесь, але...

— Ні, ні, я не гніваюся і бажаю вам щастя...

Засмучена Стефа відходить, а я беруся приготовлятися до подорожі.

Стояв прекрасний літній ранок, коли ми збиралися вирушати в дорогу. Навантажені возики чекають під брамою, а ми тупцюємо коло них у лихоманці нервового напруження. Тих, хто не мав документів, тисне страх перед понурими картинами репатріяційного табору, в Люкенвальді, нас палить тривога перед невдачею плянованої втечі. Що то буде? Що то буде?..

Десь там у канцелярії полагоджують останні формальності, коло нас зібралися наші „чоловіки" і потішають всякими словами, а на обличчях у них лежить відбиток глибокого співчуття і жалю. Ніби вони винні в тому, що так сталося? Милі люди! Мені й досі шкода, що я навіть не пам'ятаю ні імени, ні прізвища хоч би мого „чоловіка", так само, як не пам'ятаю й француза. З'явилися на нашому скитальчому шляху і щезли, як тіні, залишивши по собі тільки ясний спогад про шляхетність людського серця.

І от так, коли ми в нервовому напруженні чекаємо наказу про виїзд, десь несподівано здіймається метушня, бахкають постріли, а потім з-поза городів біжить до брами якийсь старшина, притискаючи рукою криваву рану на грудях.

— Дайте знати на команду!.. Дайте знати на команду!.. — кричить по-сербськи. — Не пускайте жінок, бо їх чекає страшне!..

Кров дзюрчить у нього з рани, пробивається крізь пальці і спливає по мундурі додолу. За ним летить кілька совєтських вояків з наготовленими автоматами, але відважний серб успіває ще повторити свої слова по-італійськи і падає коло наших ніг.

— Я вмираю за вас! — каже хрипко і заплющує очі.

Серед італійців зривається буря:

— Ми не пустимо жінок! — кричать вони. — Ми домагаємося, щоб нам сказали, що їх чекає?! На команду! На команду!..

ЖОВТЕНЬ — МІСЯЦЬ ПРЕСОВОГО ФОНДУ „ВЕСЕЛКИ"! ПОМОЖІТЬ „ВЕСЕЛЦІ" ДОПОМОГТИ ВАМ І ВАШИМ ДІТЯМ! НАДІШЛІТЬ ЩЕДРУ ПОЖЕРТВУ НА ВИДАВНИЧИЙ ФОНД „ВЕСЕЛКИ"!

В. Січинський

СВІТОВА ПРЕСА ПРО М. СКАЛЮ*)-СТАРИЦЬКОГО

Коли зробити перегляд сучасної світової преси, що торкається українського музичного мистецтва та українських артистів, то, безсумнівно, перше місце здобуває наш славний співак М. Скаля - Старицький. Оцінка його співу і його театральної гри така висока і така ентузіястична, що взагалі рідко коли зустрічається в сучасній музичній критиці. До того ще ця мистецька критика дуже вибачлива і перебірлива, в добу, коли Европа пересичена найкращими мистецькими і артистичними силами.

Підписаний, що постійно збирає матеріял про голоси чужинців, які торкаються України і українців, не міг не зацікавитись цією появою і так численними голосами преси про українського співака, що справді здобуває світ. Цей матеріял дуже інтересний, можна сказати навіть сенсаційний, і тому вважаємо своїм обов'язком познайомити з ним широкі кола українського громадянства.

Французька, німецька, еспанська, бельгійська та ін. преса, словами своїх найкращих музичних критиків, висловлюється про М. Скалю - Старицького, як „надзвичайного і великого артиста", „небувалу появу", „знаменитого українського тенора", „одного з найбільш блискучих сучасних тенорів", „справжній самоцвіт співочої віртуозности" і т. д., співак, який „поривав публіку, яка шаліючи, не щадить оплесків".

Ще на початках артистичної карієри М. Скалі Старицького в 1943 році, високу оцінку його голосу і музичної культури дає німецька музична критика.

„Neue Abendzeitung" в Кайзерслявтері, з дня 20-го вересня 1943 р. пише про ролю Рудольфа в „Богемі", як „особливі і замітні мистецькі прикмети, що ними розпоряджає цей артист" і далі називає „проміннюючу красу тенора, що своє завдання підніс до найбільших вершин мистецтва, як під співочим, так і музичним оглядом".

У Відні німецька преса називала успіхи М. Скалі сенсаційними, а „Neues Österreich", з дня 7 грудня 1954 р., зазначила, що „Цей українець змусив про себе говорити".

„Tiroler Tageszeitung," з дня 19 червня 1946 р., писав, що радіо, опера, а навіть фільм зацікавились „цією новою зорею на співочому небозводі".

„Linzer Tageblatt", з дня 23 жовтня 1946 р., називає нашого артиста „королем співаків" і „тенором з Божої ласки".

Французька критика, що дуже перебірчива і далеко не ідеалістична, під впливом величезного успіху нашого співака, який „поривав публіку", була змушена забрати голос, немало зчудована новою появою. На перший виступ М. Скалі в Парижі, у величезній залі „Габо", музичний критик часопису „Le Quide du Concert", з дня 17 січня 1947 року, проголосив: „Це найкращий голос, який мені довелося чути".

„Nord Eclair" в Лілі, з дня 6 жовтня 1949 р., писав: „Український тенор Міро Скаля співає і грає досконало. Це артист високої кляси". Тоді, як „La Nouvelle Republique" в Бордо, з дня 12 грудня 1949 р. признає, що „неможливо мабуть співати партію Рудольфа краще, ніж це робить тенор Міро Скаля, голос повний сонця і проміннюючого блиску в горішніх тонах".

Не менше захоплюється нашим артистом і Швайцарія, що завжди була пересичена найбільшими мистецькими силами цілого світу.

Міро Скаля-Старицький в ролі Каварадоссі в опері „Тоска".

„Neue Züricher Nachrichten", з дня 7 серпня 1950 р. інформує: „Найбільше оплесків щирого захоплення слухачі приділили українцеві Міро Скалі, що своїм голосом полонив усіх без застереження".

Найбільше рецензій і високої оцінки дістав наш співак у французькій пресі, після його численних виступів у великих операх і концертових залях Франції, Бельгії і Північної Африки".

Визначний музикознавець П. Ноді, у „La Gazette Provancales", з дня 31 жовтня 1952 р., писав про „надзвичайного тенора Міро Скалю, що був великим тріюмфатором „Богеми". Він ховає під борідкою Рудольфа один з найкращих тенорів, який ми чули в цій ролі. Його арія в першій дії... дала нам нагоду судити про його надзвичайні горішні тони, силу і видержаність (голосу), які можна рідко знайти". В тому самому часописі, з дня 8 квітня 1953 р., музичний критик Ф. Оліверо писав про М. Скалю: „Чарівний тенор, голос з блискучим звуком, з високими чарівними тонами, витривалий і без помилки, поривав залю... Артист є також досконалим актором, щирим і без патосу".

„Ехо Альжіру", з дня 23-го грудня 1952 р., оцінюючи М. Скалю в опері „Богема", пише про „ревеляцію" і „блискучу славу" артиста, у якого „горішні тони завершені високим „ц" надзвичайної сили і блиску... До того гра щира і зворушлива". Так само інший часопис „Альжир Републік", з дня 26 грудня 1952 р. писав, що артист „просто грається всіма труднощами партії і добуває дуже великий успіх".

Відомий музичний і театральний критик і письменник Шарль де Ріхтер, в часописі „Артс", з дня 26 грудня 1952 р., зазначив: „Міро Скаля, якого кожна креація позначується все більшим поступом і у котрого невідомо, що більше подивляти, чи оксамитну м'якість його голосу чи горішні тони, що заливають залю".

Один з найтонших музичних критиків Генрі Дюмулен, в „Ле Суар де Марсейль", з дня 17 листопада 1953 р., написав: „Пан Міро Скаля вміє надати сильну експресію своєму співові. Його повний голос зовсім досконало відповідає ролі д-ра Фавста. Що за чистота голосу! Що за блискучий тон у вищих реґістрах, чудово витриманий, природний в таких тонах, як „ci" і високе „це" — бездоганної емоції!"

Бельгійський часопис "Le Joure", з дня 24 жовтня 1952 р., називає М. Скалю знаменитим і солідним тенором та чудовим співаком. „Він в ніякому моменті не форсує свого голосу", співає ясно і свобідно".

Про останні виступи М. Скалі, як першого тенора Королівської опери в Брюсселі, бельгійська преса, так само повна найвищої і захоплюючої оцінки. Треба ще підкреслити, що наш співак скрізь підкреслює свою українську національність і тому в багатьох випадках світова преса зазначує походження артиста. Також і на деяких афішах було зазначено великими літерами „Український тенор", як досі так писали про італійських співаків.

„La Depeche", в Ст. Етієн, з дня 10 березня 1953 р., зазначує, з приводу виступу М. Скалі в „Тосці": „Молодий український тенор Міро Скаля... зробив якнайкраще враження на любителів гарного співу („бель канто")... Він повний темпа і звуку... виконуючи арії високою клясою, з експресією і ґрацією".

Музичний критик Поль Тінель в газеті „Le Soir", Брюссель 6 грудня 1953 р., писав: „Пан Міро Скаля, з походження українець, креував Рудольфа (в опері „Богема"). Цей співак оформлений в найкращій (музичній) дисципліні, обдарований тенором блискучого резонансу, виголошуваного з бездоганною певністю і без укривання високих нот, при тім блистить ними, не протягаючи їх".

Інші численні, не менше ентузіястичні рецензії та оцінки, в світовій пресі, походять з останніх виступів нашого артиста. Зміст їх подав підписаний на сторінках „Свободи" (19. V. 1953; 15. I. 1954) і „Українському Голосі" (Винніпеґ, 3. II. 1954), куди і відсилаємо зацікавленого читача.

*) Правильно, згідно з твердженням самого п. Старицького має бути Скала, а не м'яке Скаля, як це вживає проф. Січинський та як це прийнялось у зв'язку з тим, що це Скаля перешисується з латинської транскрипції, яка не має твердого „л". П. Старицький прибрав собі це друге ім'я від місцевости Скала над Збручем, з якої він походить, і так само твердо його треба писати та вимовляти.

МОСКОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ І АКВБ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

сійської культури", а тільки: а) як сумну річницю винищування української науки Москвою, б) як річницю встановлення московської диктатури над наукою й духовим життям не тільки України, а всіх поневолених Москвою націй.

Москалі хай собі цю річницю безоглядного винищування науки й культури підбитих народів та розпочаття культурно-наукового московського імперіялізму відповідно величають. Це — їх справа. Але пощо брати участь у цій імперіялістичній пропаґанді московської еміґрації американській демократії? Пощо мобілізувати американських учених, що не мають жаднісінького поняття про тло Московського університету, для такої акції, яка признає Московщині й її університетові ролю „культуртреґера" на Сході Европи поміж поневоленими націями в російській імперії, і робити з цього університету „світоч науки", бачте, поміж неосвіченими і відсталими племенами?.. Російський царат винищував у російській імперії всю західньо-европейську культуру поневолених націй і встановив Московський університет як осередок для їх обмосковлювання. А американські професори, духові нащадки Вашингтона й Джеферсона, разом з през. Сарджентом дбають про те, щоб „ця горда річниця для російського народу не пропала"! А як там відворотна сторінка цієї „гордої" медалі? Як там із значенням цієї річниці для „неросійських народів"? Чи звичайнісінька правда і пристойність не наказують згадати щось також про те історичне тло, те брутальне нищення культур і наук неросійських народів, нищення яких започатковане заснуванням цього університету?

Маємо тут повну паралелю із парадами й вітаннями в Америці „Рашен фармер делеґейшен"! Комуністичний режим, що знищив в Україні всю хліборобську верству, вислав до Америки делеґацію спеціялістів від нищення селянства і його ідеалів, чолових представників урядового большевицького апарату, а американські фармери вітають московських убивців українських фармерів, як делеґацію совєтських фармерів. Так і тут царська Москва винищувала була европейську науку й освіту поневолених націй імперії, а американці вітають „превелику ролю" в розвитку культури й освіти на Сході її Московського університету...

Друга справа: през. Сарджент не задоволений совєтським радіом і пресою, що вони „зберігають дивну мовчазність супроти цієї історичної події". Це дуже просто вияснити: їх ситуація супроти цих роковин була дійсно, як москалі кажуть, „пікова". Якби Американський Комітет трохи більше застановився над цим питанням, то зробив би прислугу Америці і мовчав, залишивши виспівування славословій Московському університетові самим москалям. Чому?

Поперше: університет зорганізували німецькі професори, чужинці, а цей факт заперечує культурну ролю „старшого брата" на Сході взагалі. Подруге: фундаторкою університету була дочка Петра Першого, цариця Єлисавета, одна з найбільших розпусниць дому Романових; жінка, що не тільки весь час міняла своїх альфонсів-коханків, але була бестіяльсько жорстока й мстива, що наказала вирізати язик фрейліні Лопухиній і бити людей публічно кнутом. Вона дала право поміщикам засилати селян на Сибір, проти її влади повстали були башкіри і т. д. Навіть Совєтська Енциклопедія пише: „Царювання Єлисавети було епохою тяжкого поневолення немосковських народів, їй належить проєкт вислати всіх жидів з Росії". Як бачимо, вона є свого роду ідейною прабабунею Гітлера і Гімлера. Вже ці наведені факти вказують ясно, що за калібер була особистість фундаторки Московського університету. Вона продовжувала ту впрост скандальну добу неморальности, що почалась Катериною Першою, польською наложницею Шереметєва та Меншикова, пізніше офіціяльною жінкою Петра I і осягнула свій верщок за опікунки Московського університету, властивої наступниці Єлисавети, Катерини II, жінкою божевільного Петра III. Вона замордувала його при допомозі своїх коханків, офіцерів ґвардії, і внесла в історію Росії такий бруд, що староримська Мессаліна в порівнянні з нею — невинне дівчатко.

Але треба признати, що, не зважаючи на свою неморальність, і Єлисавета і, зокрема, Катерина II вміли собі поза кордонами Росії робити „славу", як „опікуни науки й культури". Вольтер побирав від Катерини II по тисячі дукатів місячно за те, що виславляв її як „генія", „Семіраміс Півночі" і т. д. Вона вміла ломити характери золотом, купувати науковців та письменників, що й сьогодні практикує червона Москва там, де не сягає її терористична рука. На жаль, попадають у тон тієї практики і деякі американські „приватні кола", що під гаслом визволення від большевизму обдаровують поневолені Москвою народи імперіялістичним московським непередрішенством.

Узявши цей життєпис фундаторки Московського університету й її наслідниці до уваги, хай през. Сарджент не дивується мовчазності й сором'язливості совєтської пропаґанди з нагоди двохсотліття... Забагато зла, крови, бруду неморальности й прямо звірства пов'язані з фундаторкою й її добою. Навіть кривава і звіряча сучасна Москва завагалася чванитися „фундаторкою" першого університету москалів, щоб їх — і то з повним правом — не оскаржили в антисемітизмі. Зрештою, сучасній Москві вирізування язиків більше не імпонує. Вона вдосконалила свою методу й критиків: опозицію просто розстрілює... Що Американський Комітет настоює величати фундацію тієї фундаторки, що хотіла всіх жидів виселити з Росії, і водночас є теж „дивно мовчазний" щодо самої фундаторки університету Єлисавети й її історичної постаті — це кривда, зроблена всім немосковським народам, жертвам російського імперіялізму.

Третя справа — це ті голоси американців. Щодо професорів і президентів — Бог з ними, їх Американський Комітет попросив „вітати", ну вони й „вітають", офіціяльною тарабанщиною. Але щодо обидвох студентських денників, то це вже інша справа. През. Сарджент, мабуть, не знає, що видавець (1915) Гарвардського „Крімсон", Джон Рід похований у Кремлі в Москві, бо він так завзято, сердега, боровся за „академічну свободу" для Московського університету, очевидно. А щодо Колумбійського „Спектейтора", то де він був, коли сучасний президент Аласнс Каледжу, Колеман, тоді професор Колумбії, з протестом покинув університет тому, що він брав по 10,000 долярів річно на катедру Міцкевича (!!) від комуніста Берута, який знищив всю академічну свободу в Польщі? Така то була академічна солідарність у боротьбі за академічну свободу для Польщі, що дала Америці і Косцюшка й Пуласького... Запевняю през. Сарджента: Москва добре знає ці факти і знає ціну різних „голосів"...

Вкінці четверта справа — це голоси науковців-еміґрантів. І тут Американський Комітет, згідно із своєю політичною лінією, зробив з річниці маніфестацію „єдінства русской наукі", включаючи в чолобитню Московському університетові і професорів українських університетів в Одесі й Києві. Але ми йому вдячні, що він ще не використав для цього своїх нових українських співробітників, а обмежився до „голови відділу літератури Одеського університету", Петра Єршова, що гримить: „ми, російські науковці на еміґрації, також святкуємо двохсотліття Московського університету"... Американський Комітет обмежився до колишнього декана правничого факультету Київського університету, Євгена Кулішера, що проголошує: „Від середини XIX стол. в Росії теж ніхто більше не наказував науковцям, в що вони мали вірити і що досліджувати. Російські університети, очолені найстаршим Московським університетом, завжди боронили академічну й наукову свободу від усякого порушення". Бувший київський декан або шуткує, або не знає, що ділося в історії, мовознавстві і літературознавстві... Це тим прикріше для нас, українських науковців, твердження, бо проф. Кулішер був громадянином УНР, ба навіть кандидатом на міністра в дипломатичній службі УНР.

І ще третій голос б'є поклони Московському університетові. Проф. Кулішер напевно буде здивований, у яке товариство він попав. Це — професор Київського університету, сумнозвісний Константин Штепа — теж „борець" за академічну свободу: „Коли академічна свобода буде відновлена в нашій батьківщині, коли наука там стане такою вільною, якою вона тут, коли жадні сторонні впливи не будуть диктувати науковцям, що вони мають уважати за правду, а що за фалш, тоді я бажатиму з глибини мого серця, щоб Московський університет розцвів і мав дальші успіхи". Ми вдячні Штепі, що він ще раз вияснив нам, де його батьківщина. Ці всі голоси достосовані до голосів московських еміґрантів, що патетично в привітах вигукують: „російська національно-культурна традиція", „російська національна свідомість", „свято російської освіти", „Московський університет завжди буде сяючим світлом для всієї Росії", „сини Ломоносова" — ґавдеамус іґітур! І всі вони забули, як деякі „сини Ломоносова" ломили носи й черепи нещасних поневолених націй російської імперії десятками років...!

Але уважний читач знайде в брошурі малий конфузний недогляд редактора. На титульній картці брошури є гасло Ломоносова „Науки не терплять насильства", що викликає цілком фальшиве враження у американців про дух Московського університету. А московський еміґрант Гуйнс цитує на 22-й сторінці, як то чужинецьким професорам, що організували Московський університет, влада наказала: „Ніхто не сміє вільно вибрати собі систему і вчити згідно з нею студентів, але зобов'язані дотримуватися порядку і тих авторів, що будуть їм приписані".

І ще п'ята замітка. През. Сарджент, маючи на увазі конференцію науковців-еміґрантів, зааранжовану в Ню Йорку минулого року своїм попередником адміралом Стівенсом, пише вкінці передмови: „як совєтські еміґранти-науковці недавно заявили, причиною того, чому комуністичні лідери відмовляють свободу науці, є страх, що ця свобода підважить фундаменти їхнього тоталітарного режиму". Добре, вже знаємо, чому комуністичні лідери відмовляють свободу науці, але, дозвольте запитати, чому Американський Комітет через свого представника в організаційній і редакційній Колеґії тієї Конференції брав участь у відмові тієї повної свободи науки на вигнанні у вільній Америці? Та ж заява, надрукована на другій сторінці паґінації публікації „Academic Freedom under the Soviet Regime": The participants in the Conference, exercising their right to academic freedom, voiced their views freely and without restriction", — є явним впровадженням в блуд американської публічної й академічної опінії. Українська наука бореться за повну академічну свободу і протестує проти всякої політичної цензури і контролю, посередніх чи безпосередніх. Тому з прикрістю стверджую, що в тім випадку засада Ломоносова у вільній Америці була поґвалтована.

Ось і причини, задля яких я, американець і американський професор українського роду, не смію замовчувати зміст тієї брошури Американського Комітету і його президента Сарджента. Я знаю і не перечу, що перед першою світовою війною була в Московськім університеті і низка справедливих москалів-професорів, знаю теж про наших професорв-хахлів, що прихильно ставилися до України й інших поневолених націй російської імперії. Ті ліберали, ми їх щиро шануємо, були тільки білими круками, виїмковими, що потверджували правило щодо обрусительної місії Московського університету. Проте, вплив цих московських „лібералів" на політику й публічну опінію москалів був рівнозначний впливові на Американський Комітет ідей адмірала Менца, що, як бачу із списку тростістів у брошурі, вже є „сфайрований", — але винахідник шести українських партій і федералістів п. А. Дон Левін пишається ще між тростістами, мабуть, як символ „академічних традицій Мюнхенського Інституту". Мені очі відкрили і вилікували від усякого довір'я до мілюковського лібералізму мої колеґи, колишні професори (поляки) Московського і Петроградського університетів, дійсно европейської слави науковці, що змушені були працювати теж, як і всі інші науковці поневолених Москвою народів, для слави „російської науки". Такі люди, як Бодуен де Куртене, Петражицкі, Пожежінскі, звали той лібералізм „російських університетів" шкідливою леґендою і брехнею.

Тому для нас, американських професорів українського роду, Московський університет був і є символом насильства й неволі та антитезою всіх засад Американської Декляреції Незалежности, що їх Тарас Шевченко проголосив ідеалами для України.

ЧИТАЙТЕ „СВОБОДУ"

Короткі Вістки

● Норвезький вантажний пароплав був заатакований двома турбомоторовими літаками біля південно - східнього узбережжя Китаю. Літаки кинули по одній бомбі, наслідком чого згинули два члени залоги й 7 було ранених. Корабельний інженер каже, що напад вчинений був так раптово й літаки так швидко зникли, що не можна було розпізнати, чиї це були машини.

● Шеф англійського летунства, 53-літній маршал Базіль Ембрі, гостро скритикував політику англійських військових чинників у відношенні до летунства. Його перенесли за це передчасно в стан резерви. Маршал Ембрі має найвищі військові медалі. Він 4-кратно попадав в німецький полон і за кожним разом втікав, — в останній раз втік уночі перед своїм розстрілом.

● Бертольд Шульц — 42-літній дентист, американський громадянин з Шикаґо, який перший від приходу большевиків до влади прибув до Москви автом, переїхавши совєтський кордон з Фінляндії. Обидві сторожі перепустили його без труднощів. Він їхав до Москви два дні, ночуючи в авті. Він хоче переїхати СССР впоперек в напрямку до Афґаністану.

● КНИЖКИ—ЖУРНАЛИ ●

ЕЛЬДОРАДО

У В-ві „СВІТ" з друкарні проф. А. С. Орла найближчими днями виходить друком цінна книга „ЕЛЬДОРАДО" (вибрані твори Ів. Котляревського, П. Гулака-Артемовського, Л. Боровиковського, Є. Гребінки, Л. Глібова, Ів. Франка, Б. Грінченка, В. Самійленка, С. Пилипенка та інш.) Ціна один долар або його рівновартість в іншій валюті. Замовлення надсилайте на адресу:

Mr. I. MANYLO,
Box 3576, Philadelphia 22, Pa. USA

Спорт

ВЕСТ НЮ ЙОРК СК. — УСК — НЮ ЙОРК 2:3 (1:1).

По доволі невдалому старті в двох перших змаганнях УСК — Ню Йорк — нарешті спромігся на першу перемогу в мистецтвах Нім. Амер. Футбольної Ліги. Втрата та не так може важлива з приводу здобуття двох точок, як радше тим, що може УСК почне нарешті грати і вигравати, а це дасть підйом і численним симпатикам і самим змагунам.

На нашу думку причиною дотеперішніх не зовсім вдалих виступів УСК в новій лізі є два головні моменти: По перше УСК, почавши від половини червня до половини вересня — повних три місяці, дослівно павзував. Подруге Нім. Американська Ліґа має пересічно усі дружини вирівнані; значить, нема дуже сильних і дуже слабих, що в попередній Національній Лізі таки було. Отже нема „певної" виграної з жадною з дружин, зі всіми треба серйозно рахуватись. Вкінці є ще одна справа: справа доброї і солідної репрезентації УСК-у в Новій Лізі, це справа усіх дослівно змагунів, а не лише когось із них. Тому усі — повинні хотіти грати і вигравати. А в теперішній момент на жаль того серед змагунів ми не бачили. Це стільки загального.

Про самі змагання можна сказати коротко: були обостороння доволі острі (хоч в дозволених межах), протизник слабший технічно, але впертий і бажаючий перемоги. В УСК-у ми бачили дві дружини: суха — апатична — байдужа, кожний змагун дивиться на другого „вовком", друга — це завзята, бажаюча перемоги і та друга при дуже доброму кінцевому зриві добула зі стрілу Арндта перемогу.

Молодий Решетник на воротах переконував, що в змозі гідно боронити красок УСК-у в гарній дружині. Оборона і поміч були різні. Іноді певні, рішучі, а часом нервові і непевні. В атаку Голюка покищо найкращим кандидатом на середущого напасника. Він вміє і може грати з Арндтом, він теж робить враження, що зуміє добре слати в бій, молодих Маркуся, Маланчука та Гивеля. А це покищо дуже багато і дуже потрібне. Наливайко покищо надто виснажується в бейзболі і других подібних спортах, тому на копаний м'яч мало вже в нього сил. А шкода, бо Наливайко не без причин був і може бути любимцем УСК і всеї публіки. Шкода, що ми не бачили молодого Олійника?! Йому місця в УСК-у є і шкода, щоб він своїх сил і здібностей не віддав українсько-американському (так!) спортові.

Вест Ню Йорк — резерв. — УСК резерв. 2:4.

(ix).

ВСЯЧИНА

РАДЯТЬ, ЯК СКОРОТИТИ ПРОМОВИ В КАНАДІЙСЬКОМУ ПАРЛЯМЕНТІ

Канадійська Палата Послів радила над тим, як би то скоротити довгі промови послів. Консервативний посол Джан Діфенбейкер радив іти за прикладом англійського парляменту та скасувати трибуни й заборонити відчитувати промови. Коли промовець мусітиме в кишені тримати записки і з пам'яті виголошувати промову, то він напевно говоритиме коротше. Інший посол радив скасувати апарат до охолоджування повітря, бо під час спеки не схочуть посли виголошувати довгих промов. Посол Поліот радив обмежити промови послів до 20-ох хвилин, але сам арґументував свій внесок впродовж ... 25 мінут. Інші посли були проти того, щоб наслідувати звичаї англійського парляменту, бо вони перестарілі. Англійські посли сидять в залі в капелюхах, бо колись лицарі-посли сиділи в шоломах, щоб охоронятися проти несподіваного удару по голові.

В ОДНИХ ШКОЛАХ НЕМАЄ МІСЦЯ, А В ІНШИХ УЧНІВ

В багатьох школах немає місця для учнів, які мусять сидіти в переповнених клясах. Так діється в Ню Йорку і в багатьох інших містах ЗДА. Але одночасно виявилося на початку нового шкільного року, що в Ню Йорку, аж 34,000 місць в публічних школах будуть не використані, бо не матимуть учнів. Учні з інших районів не можуть з них користати, бо це було б для них задалеко. Недостачу місця в школах спричинює рух населення, яке, згідно з модою, залишає деякі дільниці і масово переноситься до інших.

15-РІЧНА КНЯЖНА ФЮРСТЕНБЕРҐ ВИЙШЛА ЗАМІЖ ЗА 31-РІЧНОГО КНЯЗЯ ГОГЕНЛЬОГЕ - ЛЯНҐЕНБУРҐА

21 вересня в Венеції в Італії відбувся шлюб 15-річної княжни Вірґінії Іри Фюрстенберґ із 31-річним князем Альфонсом Гогенльоге - Лянґенбурґом. Вінчання відбулося в маленькій церковці св. Севастіяна, в якій помістилися тільки весільні гості, а решта цікавих стояли перед церквою. Обидвоє молоді походять із старинних родів, які виводяться від часів Карла Великого. Панна молода танцює як балетниця, їздить на коні і грає в теніс. Вона народилася в Римі, вчилася в Англії і Швайцарії. Пан молодий народився в Мадриді, жив довший час в Чехах, де його батько, князь Альфонс цу Гогенльоге мав свій замок, а також в Еспанії, де його мати також мала замок близько Авільї. Тисячі венеційців-туристів вітали княжу пару, як вона їхала позолоченою ґондолею до церкви. Молода пара виїхала в пошлюбну подорож до Ніяґара Фолс, Н. Й., а пізніше житиме в Мехіко Сиτі.

„ДРУГА ПІСНЯ БЕРНАДЕТТИ"

Ціла Бразилія говорить тепер про „Другу пісню Бернадетти" (першу створив письменник жидівського походження Франц Верфель). Історія цієї пісні виглядає так: В бразилійському селі вчила молода маленька гарна вчителька, яку любила дітвора, бо вона завжди з нею бавилася. Та під час гри в волейбол на шкільному подвір'і вона впала і поранила собі лікоть. З цього розвинувся пістряк, який перекинувся і на один бік легенів. Недавно лікар заявив їй, що дні її життя пораховані. Вона вирішила перед смертю зробити добре діло і зібрати гроші на побудову шпиталю для хворих на пістряка в місті Реціфе. Та шпиталь мав коштувати 370,000 долярів, і хоч міська рада подарувала площу під нього, а архітекти задармо працювали, то мале місто не могло зібрати потрібних фондів. Тоді приречена на смерть Бернадетта Ґомез вирішила поїхати до столиці — Ріо де Жанейро. Там часописи назвали її „нареченою смерти", а сам президент Кафе Філго відвідав її в готелі, „Міс" Бразилії також відвідала панну Ґомез, а після того в радіо закликала бразилійців складати пожертви на „Шпиталь Бернадетти". До кінця тижня зібрано в Ріо 103,600 долярів, а незабаром зберуть потрібну суму на будову шпиталю. Славний бразилійський лікар Альберт Ковтінго обіцяв їй зробити операцію і витяти правий бік легенів. Але Бернадетта не погодилася на це. „Моя смерть, сказала вона, зробить більше корисного, як моє життя".

ХТО ВИНАЙШОВ ТАК ЗВАНИЙ ЛІТНІЙ ЧАС?

Літній час, який дозволяє використовувати на одну годину довше соняшне світло, мав перший пропонувати славний американець Бенджемін Френклін. Той час по раз перший ввела була в 1916 році Німеччина, а за нею пішли й інші держави. В деяких стейтах ЗДА він триватиме цього року до кінця жовтня.

ЩАДІТЬ У ЛЕГКИЙ СПОСІБ... КУПУЙТЕ СВОЇ БОНДИ ЧЕРЕЗ ПЕЙРОЛ СЕЙВІНҐС!

ЗАБУТИЙ ГЕРОЙ З НІЯҐАРИ

Одним з неоспіваних героїв канадійської історії був чоловік, що втратив життя в боротьбі проти тогочасних законів, не шукаючи при тому ніякої особистої користи. Ним був Герберт (або Габард) Голмс, мулят, вихований у Новій Скотії, а згодом в Англії, куди його забрав його опікун.

Голмс вернувся згодом до Канади і поселився в оселі, відомій сьогодні як Ніяґара-над-Озером (Наєґра-он-де-Лейк) в провінції Онтеріо. Він працював учителем і світським проповідником методистського віровизнання. Около 400 невільників-утікачів з ЗДА схоронилося на терені Канади і саме для тих утікачів служив він за проповідника у 1830-их роках.

У 1837 р. Голмс організував свою групу до боротьби проти „ловців невільників", які прибули туди з ЗДА, щоб повернути невільників-утікачів до їхніх власників. В вересні того року в Ніяґарі схоронився молодий негр-невільник з ЗДА, Соломон Мозбі. Незабаром за ним прибув туди теж і його власник з Луісвіль у стейті Кентакі, обвинувачуючи Мозбі у крадежі коня. Тодішній ляйтенант-губернатор Горішньої Канади, сер Френсіс Бонд, велів негрові з'явитися на суд. Судова розправа виявила, що Соломон Мозбі провинився крадіжжю і тому запав судовий вирок: шериф Ніяґари повинен передати винуватця американським властям.

Але колишній власник Мозбі в міжчасі нахвалявся, що як тільки той повернеться до Кентакі, він засіче його канчуками на смерть. Почувши про те, Голмс зібрав негрів півострова Ніяґара, щоб протиставитися видачі Соломона Мозбі його попередньому власникові. Тому шериф Александер МекЛіод першу відклав свою першу пробу передачі негра американським властям, а коли негри таки не виявляли охоти розійтися по домах, він відчитав текст закону про ворохобню (т. зв. „Райот Акт"). Однак негри втримували свою „варту" впродовж трьох тижнів.

Тоді шериф, хоч і дуже неохоче, велів посадити Соломона Мозбі на віз, що ним мали б його перевезти з в'язниці до ріки Ніяґара, а потім далі човном. МекЛіод почував великий несмак, маючи до виконання такий прикрий обов'язок, але мусів виповнити доручення: він сів на коня, витягнув шаблю і рушив верхи проти юрби ворохобників-негрів.

Негри стояли невстрашно і навіть стягнули його з коня, коли він не захотів вживати шаблі проти них. Тоді він дав наказ своїй охороні мушкетним вогнем прочистити шлях. Голмс загинув на місці від одної з перших куль; одного негра заколено багнетами, а МекЛіод втратив притомність на деякий час під ударами розлючених негрів. У загальному замішанні Соломон Мозбі втік; спершу він подався до Монтреалу, а звідтам до Англії. За кілька років він вернувся до Канади, одружився в районі Ніяґара і прожив там спокійно решту свого життя.

Габард Голмс, що проводив короткотривалим повстанням і здобув собі подив серед своїх одноплемінників і англосаксонського населення Ніяґари, був похований у невідміченому гробі на баптистському цвинтарищі в Ніяґарі.

(„Канадійська Сцена")

Змагають до мирного використання водневої бомби

Вашинґтон. — В п'ятьох осередках працюють над тим, щоб якнайшвидше можна було запрягти енерґію водневої бомби для мирних цілей, але одночасно заявляють, що це не так швидко дасться зробити, якби науковці цього бажали. Науковці заявляють, що на це потреба буде принаймні 20-ох років, щоб можна було цю необмежену силу водневої бомби контролювати. Цю справу порушував голова Комісії Атомової Енерґії адмірал Луїс Л. Штравс на пресовій конференції. Головний центр праці над контролею енерґії водневої бомби знаходиться в ляборaторії Принстонського університету в Лос Аламос, Ню Мексіко. Адмірал Штравс заявив, що недуга президента не має впливу на праці Комісії Атомової Енерґії, і він надіється, що вже в найближчому часі зможе конферувати в цій справі з Айзенгавером. Штравс сказав, що американський промисл зможе тепер без перешкод працювати над використанням атомової енерґії для мирних цілей без окремого дозволу в тих країнах, які є союзниками ЗДА.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ЧЕСТЕР, ПА. — Т-во ім. Т. Шевченка, Відд. 156, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 8-го жовтня, о год. 8:30. Просимо щоб всі члени були присутні, бо через важну причину перенесено збори на суботу тільки цей один раз. — В. Новак, секр.

ШИКАҐО, ІЛЛ. — Б-во св. Стефана, Відд. 221, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 9-го жовтня, о год. 12.30 попол. в Домі Відділу УНСоюзу при 841 N. Western Ave. Проситься всіх членів обов'язково прийти. — Т. Шпікула, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Т-во Зап. Січ, Відд. 75, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться 9-го жовтня о год. 1-ій попол. в У. Н. Домі, 4655 Мартін ул. Проситься всіх членів прийти на збори бо є важні справи до полагодження. — Зубар, рек. секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

РАЧЕСТЕР, Н.Й.—С-во Рож-Пр. Богородиці, Відд. 36, повідомляє місцевих і позамісцевих членкинь, що збори відбудуться в неділю, 9-го жовтня, о год. 4.30 попол. в церковній залі, 305 Гудсон Евеню. Просимо прийти на означений час. Довгуючих напоминається вирівнати свої довги. — Е. Герула, предс.; М. Шворц, кас.; С. Гунька, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Збори Т-ва „Єдність", Відд. 163, відбудуться 9-го жовтня в Домі Горожан, 847 N. Franklin St. о год. 1-ій попол. Проситься всіх члебути на означений час. — М. Лешак, преда.; І. Потучко, фін. секр.; С. Филик, рек. секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Місячні збори Б-ва св. ап. Петра і Павла, Відд. 102, відбудеться в неділю 9-го жовтня, зараз по Сл. Божій в церковній залі, 2280 W. 7th St. — М. Декан, предс.; С. Косик, кас.; М. Вобечко, секр.

Вступайте в члени Українського Народного Союзу!

Посмертна Згадка

МИРОН КОЗЯР, член Бр. св. Ів. Хрестителя, Відд. 76 У. Н. С. в Ніоарку, Н. Дж. помер 21-го вересня 1955 по короткій недузі. Залишив у смутку дружину та 6 дітей. До ЗДА приїхав 1900, до У. Н. С. вступив 1916. Похорон відбувся 24 вересня з похор. заведення Литвин і Литвин, відтак на цвинтар Евергрін. — В. Н. П.!

В. Салабун, секр.

ЧЛЕНСТВО В УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДНОМУ СОЮЗІ, ЦЕ ВАШ НАЦІОНАЛЬНИЙ ОБОВ'ЯЗОК І ОСОБИСТИЙ ІНТЕРЕС! ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ!

ТАРЗАН, ч. 3553. Вперед

Стоячи перед смертю від болотяних людей, Тарзан не мав вибору і скочив у жертовний став.

Стрибаючи вниз, він тримав кинджал напоготові —

— а саме тоді кинулась до нього потвора з роззявленими щелепами.